

Illustration: Cajsa Lithell

Fascinerande växter

Text: Jens Sundström, universitetslektor vid Institutionen för växtbiologi, SLU, Uppsala, och nationell koordinatör för Fascinerande växters dag
E-post: jens.sundstrom@slu.se

Vad händer om man stoppar ner en delad maskrostjälk i ett glas vatten? Detta spännande experiment, som berör osmos, är ett av många som testats i samband med Fascinerande växters dag, som firas den 18 maj.

Fascinerande växters dag infaller den 18 maj och firades första gången 2012. I anslutning till denna dag anordnas allt från utställningar och experimentverkstäder till öppna föreläsningar och växtbyttardagar i botaniska trädgårdar, på universitet och i skolor runt om i världen. Vid det senaste tillfället firades dagen med närmare 1000 olika aktiviteter spridda över 56 länder. Som huvudorganisatör står den akademiska organisationen EPSO (European Plant Science Organisation).

Planeringen inför Fascinerande växters dag 2017 i Sverige är i full gång och hittills har anmälningar om evenemang kommit in från Uppsala, Lund och Umeå. Vill du bidra med något? Kanske en fotoutställning om fascinerande växter, en rundvandring eller ett spännande experiment? Mer information och kontaktuppgifter finns på hemsidan www.fascinerandevaxtersdag.se.

Nytt för i år är att det ordnas en filmtävling för högstadiet på temat människor och växter, där det vinnande bidraget tilldelas 10000 kronor till klasskassan. Sista dag att lämna in ett bidrag är den 15 april 2017. För mer information om tävlingen och tävlingsreglerna, besök: www.fascinerandevaxtersdag.se/filmtaevling.html.

Maskrosexperiment

Material

- Nyplockade maskrosor
- Koksalt
- Kranvatten
- Två bägare
- Kniv för att strimla stjälkarna

Utförande

1. Rör i så mycket salt i en bägare med vatten att inte allt kan lösa upp sig, utan lite blir kvar på botten. Ta rent kranvatten i en annan bägare.
2. Dela de nedersta fem centimetrarna på maskrostjälken i strimlor (se illustrationen).
3. Sätt maskrosen i bägaren med kranvatten och vänta i cirka två minuter.
4. Titta på resultatet och diskutera. Vad har hänt? Vad kan det bero på?
5. Flytta därefter maskrosen till bägaren med den mättade saltlösningen.
6. Titta på resultatet och diskutera. Hur påverkas maskrostjälken och varför?

Förklaring

Vatten vandrar från vattenlösningen in i stjälken eftersom vattenhalten där är lägre – ett fenomen som kallas osmos. Detta medför att stjälken vattenfylls. Eftersom cellerna i det yttersta celllagret har annan form och funktion än cellerna i de inre lagren sker vattenupptaget lättare i de inre lagren, där cellerna också har större vakuoler där vattnet kan lagras. Därför expanderar de inre cellerna mer än de yttre och stjälkstrimlorna rullar sig utåt när man sätter ner maskrosen i bägaren med kranvatten. I saltlösningen vandrar vattnet åt motsatt håll, från stjälken till saltlösningen.

Utmaningen 2017: Möjligheter med maskrosor

Maskrosor kan användas för en mängd undersökningar. Inspireras av våra förslag eller hitta på egna och delta i Utmaningen 2017! Era bidrag vill vi få in senast den 30 september. Utmaningen riktar sig till förskolor och årskurs F–6.

- Mät längden på stjälkar, blad och rötter.
- Räkna hur många frön maskrosor har. Hur flyger ett maskrosfrö? Jämför med en fallskärms-hoppare. Hur lång tid tar det för ett frö att landa om man släpper det från en viss höjd, exempelvis 1 m? Jämför med andra frön.
- Plocka sönder en blomma och titta på alla delar. Varje del är en egen liten blomma och alla sitter tillsammans i en korg.
- Rita av en maskros.
- Vilka växter, som vi odlar, har likadana rötter som maskrosor? Varför är rötterna så tjocka?
- Finns det pollen i blomman?
- Hur ser växtsaften (mjölksaften) ut?
- Leta maskrosor. Växer de överallt, till exempel i skogen eller på stranden? Hur många kan växa på 1m²?
- Förklara uttrycket maskrosbarn.

Tävling: Hitta den längsta maskrosstjälken!

Mer information finns på vår hemsida, www.bioresurs.uu.se, där man också anmäler sig till Utmaningen. Anmäl er senast den 15 maj.

Utmaningen 2016: Sortering

Temat för Utmaningen 2016 var sortering och gruppering. Barn och elever har bland annat sorterat blad, frön, frukt, svamp och djur. Vi tackar för alla fina redovisningar och kommer att lägga en del på vår webbsida. Texten nedan är ett utdrag ur bidraget från Brännö skola F–3, i Göteborgs södra skärgård.

Text och foto: Anne Eugensson, lärare i matte och NO på Brännö skola

Vår skola ligger nära hav och skog och under hösten arbetade vi med temat vatten. När vi var nere vid stranden plockade vi snäck- och musselskal. Efteråt fick eleverna sortera dem på olika sätt. Det blev efter storlek, form och efter vilka som är snäckor och vilka som är musslor. Vi gick även upp till dammen och håvade småkryp. Med hjälp av en bestämningsnyckel hittade vi jungfrusländelarver, dykarbaggar, maskar, med mera.

En dag ville vi studera den biologiska mångfalden och letade efter olika mossor och lavar. Vi grupperade dem i två högar och studerade likheter respektive skillnader, målade av och dokumenterade. En annan gång fick eleverna i uppgift att leta motsatsord i naturen. De hittade till exempel gammal–ny, hård–mjuk, levande–död och lång–kort.

Eleverna önskar ibland att vi ska ha en tema-dag med något extra roligt. Gosedjursdagen var en sådan. Då hade de med sig sina egna gosedjur till skolan och dessa sorterades efter storlek. Det

ledde till många diskussioner där begrepp som stor, större, längre, tjockare, tyngre, med mera användes. Räknas öron och svans in i längden? Att sortera och gruppera är ett sätt för barnen att tydliggöra världen. Vad hör ihop och varför?

